DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-667-9-38

РЕАЛІЗАЦІЯ БАКАЛАВРСЬКИХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В9 ТА А4.03 У КОНТЕКСТІ АКРЕДИТАЦІЙНИХ ЕКСПЕРТИЗ: ПРОБЛЕМНИЙ АСПЕКТ

Хоменко Д. В.
доктор філософії,
викладач кафедри історії України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

Оновлення системи вищої освіти України актуалізує питання забезпечення якості та ефективності акредитації освітніх програм (далі – ОП), особливо в умовах оновлення переліку спеціальностей і зміни підходів до формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. У цьому контексті особливого значення набуває порівняння підходів до впровадження та реалізації бакалаврських ОП спеціальностей В9 «Історія та археологія» та А4.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)», які, маючи спільну предметну основу, відрізняються за метою, змістом підготовки, програмними результатами навчання. Відтак, актуальним є з'ясування того, наскільки чинні акредитаційні механізми дають змогу оцінити якість програм різного професійного спрямування які мають спільне предметне спрямування.

У контексті вказаної тематики окреслимо кілька дискусійних аспектів.

По-перше – стандартизація спеціальностей. Станом на 2026 р. для спеціальності А.4 стандарт вищої освіти відсутній, тому розробка ОП та її наповнення належать до сфери автономії ЗВО, керуючись професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [5], а також Наказом МОН України від 31.12.2025 р. №1734 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо відповідності освітніх програм спеціальностям, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та деталізованим галузям Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013 та описів предметних областей спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [3]. Водночас, стандарт для спеціальності В9 «Історія та археологія» затверджений та введений в дію у 2021 р. чітко регламентує предмет, об'єкт, предметне поле, компетентності та програмні результати навчання ОП спеціальності [2].

По-друге – галузеві відмінності у проведенні акредитаційної експертизи Національним агентством із забезпечення якості вищої

освіти. Спільним для обох спеціальностей є призначення до складу експертної групи з числа науково-педагогічних працівників, викладачів-істориків, які аналізують справу, зустрічаються з різними фокус-групами ОП та надають відповідний висновок [4]. Утім, наступний етап експертизи – розгляд галузевою експертною радою (далі – ГЕР), концептуально розмежовує обидві спеціальності: ОП спеціальності В9 розглядає ГЕР «Гуманітарні науки», а А4.03 – ГЕР «Освіта», що відображається у відповідних висновках.

Концептуальні відмінності простежуються у поглядах ГЕР на структурно-змістові композиції ОП обох спеціальностей. Якщо для В9 характерним є фокусування на поглибленому вивченні історії, археології, джерелознавства, спеціальних історичних дисциплін тощо (що передбачено відповідним освітнім стандартом), то для А4.03 перевага віддається компонентам психолого-педагогічного та методичного спрямування, аніж предметно-історичним [1]. Звідси можемо відзначити, що якістю освіти для ОП В9 є насамперед підготовка фахівця, здатного професійно працювати з історичним знанням і здійснювати історичне дослідження, а для А4.03 – це якість підготовки фахівця, здатного професійно навчати історії. Водночас відкритим є питання: «Чи потрібно майбутньому вчителю-історику знати історію на глибокому науковому рівні чи лише описово?». Уважаємо, що університетська освіта вчителя історії повинна ґрунтуватись на збалансованому та рівнозначному вивчення як предметної області так і дидактичної складової, що дасть можливість майбутньому педагогу більш якісно працювати з учнівською аудиторією.

Резюмуючи, вважаємо за доцільне виокремити кілька можливих шляхів вирішення окреслених проблем. Зокрема:

– на рівні розробки стандарту вищої освіти «нового покоління» для спеціальності А4.03 – змістове наповнення професійних (фахових) компетентностей та програмних результатів навчання збалансувати у рівному співвідношенні між предметною (історико-громадянознавчою) та галузевою сферами, що дозволить вибудовувати внутрішню архітектуру ОП як педагогічну, водночас зберігаючи академічну складову вивчення предметної області;

– на рівні проведення акредитаційних експертиз – створити окрему ГЕР «Середня освіта», до якої б увійшли представники як педагогічної сфери так і фахової (історики, математики, філологи та ін.), що дозволить аналізувати відповідні ОП не тільки на наявність/відсутність тих чи інших педагогічних елементів, а й предметну складову.

Література:

1. Акредитаційні справи. *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти*. URL: https://public.naqa.gov.ua/ (дата звернення: 05.09.2026).

2. Затверджені стандарти вищої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzheni-standarti-vishchoi-osviti?__cf_chl_tk=CEffa67GdMbpZ5U_pXB9EKx2dsCy_33hCzOY4i5jcI0-1788673029-1.0.1.1-LeuzZYvDYMKKUs1sesoWH_0RMGYNdmXG_fp8Cocu.5U (дата звернення: 05.09.2026).

3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо відповідності освітніх програм спеціальностям, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та деталізованим галузям Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013 та описів предметних областей спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Наказ МОН від 31.12.2025 № 1734. URL: https://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/quality/wp-content/uploads/sites/44/2026/01/NakazMROPO.pdf (дата звернення: 05.09.2026).

4. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Оф*іційний вебпортал парламенту України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24/only/pararz9?utm_source=chatgpt.com#n253 (дата звернення: 05.09.2026).

5. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». *Міністерство освіти і науки України*. URL:https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity (дата звернення: 05.09.2026).